

Monitor Intermezzo en MC Kwadraat

Ontwikkeling en schoolloopbaan
(hoog)begaafde leerlingen

Afsluitend verslag

Mariska Roelofs

Projectnummer: 2019.964

© 2023 KBA Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van KBA Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Intermezzo en MC Kwadraat	1
1.2	Monitor en afsluitend, reflectief gesprek	1
1.3	Leeswijzer	2
2	Intermezzo	3
2.1	Ervaringen monitor	3
2.2	Terugblik op aandachtspunten uit eerdere metingen	3
2.2.1	Bijdrage projecten aan dekkend aanbod	3
2.2.2	Kennisdeling	5
2.2.3	Aanmelding en toelating	6
2.2.4	Vorbereiding op het vervolgonderwijs	7
2.2.5	(Warme) overdracht	8
2.2.6	Doorgaande schoolloopbaan	9
2.2.7	Dossiervorming/registratie	10
2.3	Verdere ontwikkeling Intermezzo	11
3	MC Kwadraat	13
3.1	Ervaringen monitor	13
3.2	Terugblik op aandachtspunten uit eerdere metingen	14
3.2.1	Bijdrage projecten aan dekkend aanbod	14
3.2.2	Ontwikkeling expertisecentrum	15
3.2.3	Voorkomen doorstroom naar MC Kwadraat	16
3.2.4	Vorbereiding op (school)loopbaan na MC Kwadraat	17
3.3	Verdere ontwikkeling MC Kwadraat	18
4	Kenniscentrum SWV, onderdeel Hoogbegaafdheid	19
4.1	Opbrengst scholingen	19
4.2	Aanbod hoogbegaafde leerlingen	19
5	Samenvattende conclusies	23

1 Inleiding

1.1 Intermezzo en MC Kwadraat

Intermezzo, gestart vanaf schooljaar 2016-2017 op het Stedelijk Gymnasium Nijmegen, is een tussenjaar voor leerlingen die klaar zijn met de basisschool, maar nog niet klaar zijn voor de middelbare school. Het gaat om leerlingen die qua intelligentie het vwo aankunnen, maar die nog over onvoldoende metacognitieve vaardigheden beschikken of er emotioneel nog niet aan toe zijn om de overstap naar het voortgezet onderwijs op een goede manier te maken. De doelgroep van Intermezzo bestaat uit kinderen van wie de inschatting is dat hun verwachte aansluitingsproblemen met name gerelateerd zijn aan hun (hoog)begaafdheid en niet aan een andere oorzaak (zoals bijvoorbeeld een stoornis in het autistisch spectrum). Intermezzo richt zich op het 'rijp' maken van deze kinderen voor de middelbare school.

MC Kwadraat, gestart in augustus 2018, is een voorziening voor (hoog)begaafde leerlingen met een zware ondersteuningsbehoefte. Het traject richt zich op de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerling en heeft als doel het behalen van een startkwalificatie. Bij MC Kwadraat volgen de leerlingen een gepersonaliseerd traject in een kleinschalige setting en worden zij individueel begeleid door coaches. Het programma, doel en duur van het traject zijn maatwerk, per leerling verschillend en kunnen gaandeweg het traject veranderen.

1.2 Monitor en afsluitend, reflectief gesprek

In de Monitor Intermezzo en MC Kwadraat, die KBA Nijmegen de afgelopen jaren heeft uitgevoerd, in opdracht van het Samenwerkingsverband vo-vso Nijmegen en omstreken, zijn de leerlingen longitudinaal gevolgd in hun ontwikkeling en schoolloopbaan.

Met de monitor wilde het samenwerkingsverband meer zicht krijgen op hoe het de leerlingen van Intermezzo en MC Kwadraat vergaat in hun onderwijscarrière, ook na de plaatsing binnen de arrangementen. Het samenwerkingsverband heeft de resultaten van de monitor gebruikt om jaarlijks de voortgang te evalueren en daar waar nodig – in overleg met de betrokken partijen – afspraken te maken over het bijstellen van de interventies.

De monitor heeft zich de afgelopen jaren gericht op het verkrijgen van inzicht in:

1. De instroom en het bereik van de doelgroep;
2. De ontwikkeling (cognitief en sociaal-emotioneel) van de leerling (gedurende de periode op Intermezzo en MC Kwadraat);
3. De doorgaande schoolloopbaan (situatie na uitstroom);
4. De 'werkzame' bestanddelen van de projecten (succesfactoren en valkuilen);
5. De bijdrage van de projecten aan het inrichten van een dekkend aanbod.

Elk jaar is een meting uitgevoerd waarin gegevens zijn verzameld over (leerlingen van) Intermezzo en MC Kwadraat van het afgelopen schooljaar. De meting vond jaarlijks plaats na de teldatum van 1 oktober. De eerste meting had betrekking op instromers in het schooljaar 2018-

2019/2019-2020¹ en uitstromers van het schooljaar 2018-2029. De tweede meting op instromers van het schooljaar 2019-2020 (MC Kwadraat) en 2020-2021 (Intermezzo) en uitstromers in 2019-2020. De derde meting richtte zich op de instroom in 2020-2021 (MC Kwadraat) en 2021-2022 (Intermezzo) en uitstromers in 2020-2021.

Afsluitend, reflectief gesprek

In overleg met het samenwerkingsverband is besloten om geen meting te doen zoals in de afgelopen jaren gedaan is, maar in te zetten op een afsluitend, reflectief gesprek met betrokkenen van Intermezzo en MC Kwadraat en met de vertegenwoordigers van het kenniscentrum van het samenwerkingsverband, onderdeel Hoogbegaafdheid.

1. Afsluitend gesprek met betrokkenen Intermezzo/MC Kwadraat

Zowel met betrokkenen van Intermezzo als met betrokkenen van MC Kwadraat is een afsluitend, reflectief gesprek gevoerd. In de gesprekken is ingegaan op waar de voorzieningen nu staan en wat de monitor hen heeft opgeleverd. Tevens is gesproken over knelpunten en verbeterpunten die naar voor zijn gekomen in de eerste drie metingen en of en op welke manier betrokkenen hier binnen Intermezzo en MC Kwadraat aandacht aan besteed hebben (lerend vermogen). Besproken is of de uitkomsten van de monitor geleid hebben tot veranderingen of tot plannen voor het doorvoeren van veranderingen. Thema's die aan de orde kwamen waren onder andere aanmelding en plaatsing, bereik doelgroep, ontwikkeling leerling gedurende periode op Intermezzo/MC Kwadraat, dossiervorming/registratie, (voorbereiding op) schoolloopbaan na Intermezzo/MC Kwadraat, nazorg.

2. Afsluitend gesprek met vertegenwoordigers kenniscentrum SWV, onderdeel Hoogbegaafdheid

Het kenniscentrum van het samenwerkingsverband richt zich op het vergroten van kennis bij vo-scholen over (hoog)begaafdheid. Dit doen zij onder andere door middel van scholingen over (hoog)begaafdheid. In de monitor van Intermezzo en MC Kwadraat is in de afgelopen twee metingen ook gesproken over het aanbod van reguliere vo-scholen en de verbetermogelijkheden in het aanbod. Met de vertegenwoordigers van het kenniscentrum is in het afsluitend, reflectief gesprek ingegaan op de opbrengst van de uitgevoerde scholingen voor vo-scholen, in relatie tot de uitkomsten van de monitor op dit gebied, en over wat de rol van het samenwerkingsverband op dit terrein zou kunnen/moeten zijn.

1.3 Leeswijzer

In dit rapport bespreken we de uitkomsten van de afsluitende gesprekken met de vertegenwoordigers van Intermezzo, MC Kwadraat en het kenniscentrum van het samenwerkingsverband:

- Hoofdstuk 2: Intermezzo;
- Hoofdstuk 3: MC Kwadraat;
- Hoofdstuk 4: Kenniscentrum SWV, onderdeel Hoogbegaafdheid

De rapportage sluit in hoofdstuk 5 af met de belangrijkste conclusies en reflecties.

1 In de eerste meting is dossieronderzoek uitgevoerd bij leerlingen van MC Kwadraat die in 2018-2019 of 2019-2020 zijn ingestroomd (en ten tijde van het dossieronderzoek nog niet waren uitgestroomd) en bij leerlingen van Intermezzo die in 2019-2020 zijn gestart. Bij Intermezzo zijn tevens gegevens verzameld over leerlingen die in schooljaar 2016-2017 (start Intermezzo), 2017-2018 en 2018-2019 deelnamen, maar bij leerlingen van deze cohorten is geen dossieronderzoek uitgevoerd.

2 Intermezzo

In een afsluitend, reflectief gesprek is met betrokkenen van Intermezzo ingegaan op hun ervaringen met de monitor en op wat de monitor hen heeft opgeleverd. Tevens is gesproken over knelpunten en verbeterpunten die naar voor zijn gekomen in de eerste drie metingen en of en op welke manier betrokkenen hier binnen Intermezzo aandacht aan besteed hebben (lerend vermogen). Tenslotte waren de verdere ontwikkeling en ambities voor de toekomst onderwerp van gesprek. De besproken thema's komen in dit hoofdstuk achtereenvolgens aan de orde.

2.1 Ervaringen monitor

De gesproken betrokkenen van Intermezzo geven aan dat de monitor hen 'zeker' iets heeft opgeleverd. Men is begonnen aan Intermezzo en heeft al doende geleerd. Het is daarom prettig om in de monitorrapportages terug te kunnen lezen hoe leerlingen en andere partijen tegen Intermezzo aankijken. De betrokkenen werken en bouwen aan Intermezzo grotendeels op basis van gevoel, maar het helpt – zo geven zij aan – om verschillende aspecten 'zwart op wit' te hebben. Op deze manier is het ook eenvoudiger deelbaar en bespreekbaar in de school, binnen het team van Intermezzo en het managementteam. Alle monitorrapportages zijn volgens de betrokkenen intern besproken. Niet alle metingen leverden informatie op waar men acuut mee aan de slag zou moeten gaan, maar daar waar aandachtspunten naar voren kwamen werden deze besproken en meegenomen naar het nieuwe schooljaar. De betrokkenen geven aan het jammer te vinden dat de monitor nu stopt; de ontwikkeling van het eerste cohort tot en met het eindexamen (en verder) is daardoor niet volledig inzichtelijk, met name wanneer leerlingen na Intermezzo naar een andere school zijn gegaan.

2.2 Terugblik op aandachtspunten uit eerdere metingen

In deze paragraaf wordt teruggeblikt op het doel dat de betrokkenen met Intermezzo wilden bereiken en op knel-/aandachtspunten die naar voren zijn gekomen in de eerste drie metingen. Besproken is hoe ingezet is op het realiseren van doelen en of – maar ook op welke manier – aandacht besteed is aan verbeterpunten (lerend vermogen). De volgende (sub)paragrafen gaan elk in op een ander thema.

2.2.1 Bijdrage projecten aan dekkend aanbod

Het samenwerkingsverband is verantwoordelijk voor het hebben van een dekkend aanbod voor alle leerlingen in de regio en dus ook voor (hoog)begaafde leerlingen. Omdat er in het verleden binnen het samenwerkingsverband geen passende onderwijsplek aanwezig was voor (hoog)begaafde leerlingen die naast hun ondersteuningsbehoeften voortkomend uit de (hoog)begaafdheid ook ondersteuningsbehoeften hebben op het gebied van het sociaal en emotioneel functioneren (dubbel bijzondere leerlingen), is men per schooljaar 2018-2019 gestart met MC Kwadraat: een passend onderwijsaanbod voor de groep dubbel bijzondere leerlingen. Intermezzo en MC Kwadraat moeten, samen met de versterkte basisondersteuning op het gebied van (hoog)begaafdheid in het reguliere onderwijs, een keten aan voorzieningen vormen waarmee een dekkend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen in de regio wordt gerealiseerd.

Aan de betrokkenen van Intermezzo is gevraagd of het naar hun mening en ervaring gelukt is om – met het aanbod van Intermezzo, MC Kwadraat en de versterkte basisondersteuning in het reguliere onderwijs – een dekkend aanbod van onderwijsvoorzieningen voor (hoog)begaafde leerlingen in de regio te realiseren.

Opgemerkt wordt dat er nog steeds leerlingen zijn die geen passende plek vinden. Als voorbeeld noemen de betrokkenen van Intermezzo hoogbegaafde leerlingen, die niet bij Intermezzo kunnen starten vanwege hun zware problematiek, die te jong zijn om bij MC Kwadraat in te stromen en die eigenlijk ook niet passen op Park Neerbosch van de Aloysiusstichting (voormalig Kristallis) (vso) vanwege hun hoge niveau (Park Neerbosch van de Aloysiusstichting biedt alleen havo). Intermezzo heeft in het verleden leerlingen, die zij zelf niet goed kon bedienen, moeten laten afstromen naar een lager niveau omdat er geen andere mogelijkheden waren.² Gezien hun niveau was dit geen passende plek.

Met de betrokkenen van Intermezzo is er gesproken over wat er dan nodig is om een dekkend aanbod te realiseren. Men noemt verschillende aandachtspunten:

- 'Het begint op de basisschool'. In het basisonderwijs ontbreekt veelal de *kennis* over de doelgroep (van Intermezzo, maar ook breder over kinderen met kenmerken van begaafdheid), maar er ontbreken ook *voorzieningen* om de doelgroep een passend aanbod te doen. De focus moet veel meer liggen op het basisonderwijs. Een voorziening als Intermezzo moet omgaan met de situatie, zoals die is als kinderen van de basisschool af komen.
- Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de besturen in het po en het samenwerkingsverband po om te zorgen dat die kennis en voorzieningen ontstaan / ontwikkeld worden. Momenteel is een goede aanpak te veel afhankelijk van individuele personen. De betrokkenheid en verantwoordelijkheid van de besturen en het samenwerkingsverband po zijn essentieel.
- De betrokkenen achten het van belang dat ook in het voortgezet onderwijs *samenwerkingsverband-breed* goed omschreven wordt welke jongeren 'tussen de wal en het schip vallen'. Het gaat dan onder andere om jonge, hoogbegaafde leerlingen met zware problematiek (ASS, gedrag, hechting). Deze jongeren hebben volgens hen iets anders nodig dan Intermezzo kan bieden. Wat deze jongeren precies nodig hebben (benadering, insteek, aanbod, werkwijze), zou samen met experts inzichtelijk gemaakt moeten worden.
- Belangrijk is dat er (ook) aanbod beschikbaar is dat aansluit bij de specifieke doelgroep die nu tussen de wal en het schip valt. Er zijn momenteel wel verschillende voorzieningen en projecten, maar niet met aandacht voor de hele specialistische doelgroep hoogbegaafde jongeren. Momenteel loopt er bijv. een project gericht op het realiseren van een doorlopende ontwikkelings-/leerlijn po-vo. Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong in groep (6-)7-8 krijgen een aanbod op de middelbare scholen, waarmee zij gestimuleerd worden in hun ontwikkeling op een manier zoals ze dat op de basisschool niet mogelijk is. Het aanbod vindt plaats op de middelbare school met docenten van de middelbare school. De persoonsontwikkeling staat voorop en wordt begeleid door de leerkrachten van de basisschool. Het vo levert de specialistische kennis en de faciliteiten van de middelbare school. De leerlingen maken kennis met hoe het er op een middelbare school aan toe gaat. Alle Nijmeegse middelbare scholen en basisscholen hier aan dit project mee. Het betreft een succesvol programma, maar laat onverlet dat er voor de heel specialistische doelgroep hoogbegaafde jongeren een geschikt aanbod moet zijn met aandacht voor de cognitieve uitdaging. Dat is nu niet beschikbaar.

² Dit geldt niet alleen voor Intermezzo-aanmeldingen, maar ook voor reguliere leerlingen.

2.2.2 Kennisdeling

Om samenwerkingsverbanden en scholen te stimuleren een dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen in te richten, heeft het Ministerie van OCW binnen de OCW-subsidieregeling (Hoog)begaafde leerlingen in primair en voortgezet onderwijs middelen beschikbaar gesteld aan samenwerkingsverbanden primair en voortgezet onderwijs. Het 'Samenwerkingsverband VO-VSO Nijmegen e.o.' heeft in 2019 een aanvraag ingediend in het kader van deze subsidieregeling. In deze subsidieaanvraag is aangesloten bij de reeds bestaande projecten/arrangementen binnen het Samenwerkingsverband: Intermezzo en MC Kwadraat. Intermezzo (spoor/deelproject 2 in de subsidieaanvraag) richt zich op preventie. Vanuit de visie dat vroegtijdig interveniëren uitval in een later stadium kan voorkomen, is ingezet op een preventief ondersteuningsaanbod met een focus op die begaafde leerlingen die didactisch klaar zijn op de basisschool, maar voor wie de overstap naar het voortgezet onderwijs nog een brug te ver is. In deelproject 2 stond de kennisdeling van de in deze voorziening opgedane kennis en vaardigheden centraal, zowel binnen het Stedelijk Gymnasium Nijmegen, als op landelijk niveau tussen vergelijkbare voorzieningen.

Aan de betrokkenen van Intermezzo is gevraagd hoe de afgelopen jaren is ingezet op kennisdeling en wat deze inzet heeft opgeleverd.

Kennisdeling binnen het Stedelijk Gymnasium Nijmegen

- Eén van de deelaspecten van de subsidieaanvraag richtte zich op formatief evalueren. Doelstelling was het invoeren van formatief evalueren binnen alle klassen van het Stedelijk Gymnasium in lijn met de visie dat dit leerlingen meer stimuleert tot leren en ruimte biedt tot reflectie op het eigen leerproces. In Intermezzo is ervaring opgedaan met formatief evalueren; niet evalueren met cijfers, maar met ontwikkelingsgerichte feedback waarmee de leerling zicht krijgt op de ontwikkeling van zijn vaardigheden, aanpak, kennisniveau en zijn persoon. Het systeem van formatief evalueren is nu ingevoerd voor de gehele onderbouw (klas 1 en 2 en in de eerste helft van klas 3); men is in studiejaar 2022-2023 integraal begonnen met formatief evalueren in deze klassen. Dit was wellicht ook wel gebeurd zonder de subsidieaanvraag en Intermezzo, maar de aanvraag is in dit kader wel een stimulans geweest. Deze ontwikkeling laat zien dat er sprake is van 'transfer' vanuit Intermezzo binnen het Stedelijk Gymnasium Nijmegen (intern).
- Een Intermezzo-mentor heeft voor collega's binnen het Stedelijk Gymnasium Nijmegen een workshop gegeven over hoogbegaafdheid.
- Er is sprake van overlap tussen het docententeam van Intermezzo en het Stedelijk Gymnasium Nijmegen. Docenten die binnen Intermezzo lesgeven, geven altijd ook les in de andere leerjaren van het Stedelijk Gymnasium Nijmegen. De docenten leren op deze manier hoe ze met hoogbegaafde jongeren moeten omgaan (ook met de hoogbegaafde jongeren die niet (meer) in Intermezzo zitten).
- Sinds een paar jaar is er voorafgaand aan het nieuwe schooljaar een bijeenkomst met alle docenten die gaan lesgeven binnen Intermezzo. Deels gaat het om docenten die al langer binnen Intermezzo werken, deels om nieuwe docenten. In deze bijeenkomst wordt gesproken over onder andere het doel en de aanpak. De bijeenkomst zorgt ervoor dat nieuwe docenten goed geïnformeerd worden en dat voor docenten die al langer binnen Intermezzo werken weer even 'opgefrist' wordt waar Intermezzo voor staat.

Kennisdeling op landelijk niveau

- Vorig jaar heeft Intermezzo een jubileum-/lustrum dag gevierd met een conferentie, waarin een uitgebreid programma is geboden aan onder andere begaafdheidsprofiel scholen, gymnasia (inclusief collega's van het SGN), het samenwerkingsverband en scholen in de regio.
- Intermezzo (Nijmegen) heeft al jaren veel contact met scholen, die een Intermezzo of vergelijkbaar tussenjaar willen starten (deze scholen komen bijv. op bezoek). Het idee was destijds ook om een netwerk op te zetten, met daarin vertegenwoordigers van de verschillende Intermezzo's in het land. In/door de coronaperiode is dat echter (nog) niet van de grond gekomen.

Kennisdeling Samenwerkingsverband VO-VSO Nijmegen e.o.

- Intermezzo heeft deelgenomen aan een traject dat door het samenwerkingsverband georganiseerd was; een traject waaraan de speciale voorzieningen deelnamen (Intermezzo, MC Kwadraat, Monnikskap) en dat gericht was op onderling informeren van elkaar.
- De scholen binnen het samenwerkingsverband waren ook uitgenodigd voor de conferentie, zoals hiervoor benoemd.

Kennisdeling Samenwerkingsverband PO

- In de beginjaren heeft Intermezzo basisscholen actief benaderd om een toelichting te geven over Intermezzo, nu is het eerder omgekeerd en wordt Intermezzo door de basisscholen benaderd. Intermezzo krijgt veel vragen van basisscholen die informatie vragen over Intermezzo of willen sparren.
- Een medewerker van Intermezzo heeft voor basisscholen een cursus gemaakt, die gericht is op het leren herkennen van hoogbegaafde meisjes.
- In de warme overdracht tussen basisschool en Intermezzo is informatie-uitwisseling een expliciet onderdeel. Er wordt gesproken over de leerling, maar vanuit Intermezzo wordt ook altijd verteld 'wie we zijn, wat we doen en waarom'.

De betrokkenen van Intermezzo geven aan dat het actief informeren van of kennisdeling met reguliere scholen (po, vo) – erop gericht om deze scholen beter te leren omgaan met hoogbegaafde jongeren en zo te voorkomen dat problemen ontstaan of ernstiger worden – niet georganiseerd of expliciet gebeurt (geen georganiseerd aanbod). Dit heeft ook te maken met het grote aantal scholen waar Intermezzo mee te maken heeft. Echter, op het moment dat Intermezzo een vraag/verzoek krijgt vanuit een reguliere school (po, vo) reageert zij hier altijd wel op.

2.2.3 Aanmelding en toelating

Met betrekking tot het thema 'aanmelding en toelating' kwamen in de afgelopen metingen van de monitor enkele aandachtspunten naar voren.

- In de eerste meting van de monitor gaven betrokkenen van Intermezzo aan dat niet alle potentiële Intermezzo-leerlingen bij Intermezzo in beeld komen (enkel 'het topje van de ijsberg'). Benoemd werd dat dit deels te maken had met (on)bekendheid met het aanbod, maar ook met het feit dat een eventuele keuze voor Intermezzo een grote stap is voor de leerling, dat ouders sceptisch zijn en dat niet alle basisscholen positief tegenover Intermezzo staan. In het afsluitend, reflectief gesprek is aan de betrokkenen gevraagd of en hoe de afgelopen jaren is ingezet op het in beeld krijgen van potentiële Intermezzo-leerlingen. Betrokkenen geven aan te vermoeden zeker bij *meisjes* slechts 'het topje van de ijsberg' te zien. Er zijn zoveel minder meisjes dan jongens bij Intermezzo; het kan volgens betrokkenen niet anders dan dat er meer potentiële 'Intermezzo-meisjes' zijn. Meisjes passen zich naar verwachting meer aan

en 'verstoppen' zich. Dit zijn vaak de ideale leerlingen voor basisschoolleerkrachten; ze vragen geen aandacht en vallen ook niet op. Echter, daardoor worden ze ook niet gezien in de onderwijs-/ontwikkelingsbehoefte die ze wel hebben. Intermezzo heeft geprobeerd hier op in te spelen door – zoals eerder benoemd – voor basisschoolleerkrachten een cursus/workshop te geven/ontwikkelen gericht op 'hoe herken je hoogbegaafdheid bij meisjes en hoe herken je dat zij in het onderwijs (ook) tekort komen'.

- Een ander aandachtspunt richtte zich op de kritische blik bij de aanmeldingen. Door betrokkenen van Intermezzo werd in de eerste meting benoemd dat in de selectie van aanmeldingen nog meer getoetst (kritischer gekeken) zou kunnen worden op a) de mogelijkheden die het po nog heeft om een leerling te ondersteunen of b) de andere mogelijkheden binnen het SWV po (bijv. een andere school).
- In het afsluitend, reflectief gesprek geven betrokkenen van Intermezzo aan dat zij door ervaring met verschillende typen leerlingen (en problematieken) goed inzichtelijk hebben gekregen welke problematiek binnen de schoolse context van Intermezzo 'op te vangen' is en welke problematiek niet/moeilijk. Leerlingen die Intermezzo niet/moeilijk kan bedienen, zijn met name leerlingen met autistische problematiek, zware gedragsproblematiek, hechtingsproblematiek en/of kinderen die nog thuiszitter zijn en waarbij nog geen goed zicht is op de problematiek. Benoemd wordt dat Intermezzo een groepsvoorziening is, dat leerlingen vanaf dag één moeten kunnen 'aansluiten' (letterlijk en figuurlijk) en dat leerlingen binnen een half jaar een passende keuze voor een vervolgschool moeten maken. Gebleken is dat dit voor jongeren met de genoemde problematiek niet/moeilijk haalbaar is. Intermezzo is daarom voorzichtiger, scherper en 'strenger' geworden in het proces van aanmelding en toelating. Men probeert de verhouding tussen problematiek gerelateerd aan de begaafdheid en (overige) problematiek goed in de schatten; als men het idee heeft dat gedragsproblematiek meer een bepalende rol heeft dan de hoogbegaafdheid is men terughoudender bij het aannemen van de leerling (zeker als er bij aanname ook te veel problematiek in één groep zou komen; als de 'balans' op dit gebied niet goed is, 'doe je alle jongeren tekort').
- In de selectie van aanmeldingen wordt door Intermezzo 'niet actief' getoetst op de mogelijkheden die het primair onderwijs nog heeft om een leerling te ondersteunen of op andere mogelijkheden binnen het samenwerkingsverband primair onderwijs. Wél wordt voor – door Intermezzo – afgewezen leerlingen samen met de consultant van het samenwerkingsverband (vo) gezocht naar een andere passende plek. Dat is ook de opdracht van Intermezzo.

2.2.4 Voorbereiding op het vervolgonderwijs

Plannen en organiseren

In de derde meting van de monitor is in de gesprekken met (oud)leerlingen van Intermezzo expliciet ingegaan op hoe zij worden/werden voorbereid op het vervolgonderwijs. Als knelpunt kwam naar voren dat sommige leerlingen – als voorbereiding op het vervolgonderwijs – meer hulp hadden willen krijgen bij het plannen. Zij gaven aan dat er (aan het begin) wel uitleg gegeven is over de methode/planner, maar dat er niet altijd aandacht voor was of het plannen ook echt gebeurde en goed lukte. Oud-leerlingen benoemden het als zeer belangrijk dat je leert om te plannen en zaken op orde te houden.

In het afsluitend gesprek geven betrokkenen aan dat Intermezzo nadrukkelijk aandacht besteedt aan plannen en organiseren. Dat (oud)leerlingen dit als knelpunt benoemen, hangt volgens de betrokkenen van Intermezzo samen met verschillende, aan elkaar gerelateerde factoren:

- De mate waarin leerlingen hebben leren plannen en organiseren verschilt per leerling. Er zullen inderdaad (oud)leerlingen zijn die het gevoel hebben op dit gebied onvoldoende geleerd

te hebben. Er zijn echter ook (oud)leerlingen die aangeven niet in de gaten te hebben gehad hoeveel ze op dit gebied eigenlijk geleerd hadden bij Intermezzo;

- Op het moment dat er in klas 1 van het Stedelijk Gymnasium Nijmegen meer gevraagd wordt op het gebied van plannen en organiseren, zullen leerlingen hier weer opnieuw tegenaan lopen.
- Je kan niet verwachten dat leerlingen bij Intermezzo al volledig leren hoe zij moeten plannen en organiseren. Leerlingen zijn na Intermezzo nog niet 'af' op dit gebied. Ze hebben nog jaren de tijd om te leren plannen en organiseren (net als leerlingen die niet via Intermezzo, maar gewoon in klas 1 starten op het SGN). Leren plannen en organiseren heeft ook te maken met de ontwikkeling van de hersenen. Wellicht speelt verwachtingsmanagement in dit kader ook een rol (mogelijk verwachten leerlingen wel dat zij bij Intermezzo volledig leren plannen en organiseren).

Tegelijkertijd is en blijft plannen en organiseren een belangrijk aandachtspunt. Dit is ook een thema dat onderwerp van gesprek is geweest in de MR; dat drukt het belang van het thema volgens de betrokkenen van Intermezzo wel uit. Men ziet dat plannen en organiseren voor veel leerlingen een probleem is, dat er een verschil zit in de mate waarin en de manier waarop bijvoorbeeld vakdocenten hier aandacht aan besteden en men ziet dat er verbetering mogelijk is. Om verbetering te realiseren is gekozen voor een andere, gezamenlijke aanpak. Afsproken is dat het huiswerk van leerlingen Intermezzo en klas 1 en 2 van het SGN nu niet meer in SomToday wordt gezet; het huiswerk moet door de leerling zelf in de papieren planagenda worden gezet (de digitale variant verdwijnt). Men hoopt dat de leerlingen hiermee meer overzicht krijgen en houden.

Meer individuele ondersteuning

Een ander aandachtspunt dat in de derde meting van de monitor naar voren kwam, was dat leerlingen die nog twijfelen tussen middelbare scholen meer ondersteuning en sturing fijn zouden vinden. Benoemd werd dat deze hulp wel wordt geboden als leerlingen daar om vragen, maar omdat het voor veel leerlingen juist een lastige stap is om het te vragen zouden zij het fijn vinden als mentoren op eigen initiatief (meer/extra) *individuele ondersteuning* bieden bij het maken van een schoolkeuze. Dit punt kwam meermaals naar voren, niet alleen bij het maken van een schoolkeuze, maar ook in het algemeen bij de voorbereiding op de schoolloopbaan na Intermezzo. Het viel de gesproken (oud-)leerlingen op dat sommige leerlingen meer hulp/ondersteuning krijgen – onder andere door middel van (meer/extra) mentorgesprekken – dan andere leerlingen. Andere leerlingen hebben soms ook behoefte aan extra ondersteuning; die ondersteuning kunnen zij krijgen, maar ze moeten daar dan wel zelf om vragen en zelf initiatief toe nemen. Leerlingen hebben het gevoel dat er niet altijd ruimte is om dit te vragen en/of durven dit niet goed te vragen. In het afsluitend gesprek geven de betrokkenen van Intermezzo aan dat zij deze uitkomst een 'eyeopener' vonden en hier (vóór de rapportage) niet van op de hoogte waren. Men heeft het idee dat mentoren in de klas, maar ook in individuele gesprekken voldoende aandacht besteden aan (het proces van) overstap en schoolkeuze. Toch wil men dit onderwerp intern bespreken en in de teamvergadering aan de orde stellen, zodat hier in het nieuwe schooljaar extra op ingezet kan worden.

2.2.5 (Warme) overdracht

In de eerste meting van de monitor werd duidelijk dat voor leerlingen die doorstromen binnen het SGN een warme overdracht naar de nieuwe mentor plaatsvindt. Naar voren kwam dat dit voor leerlingen die naar een andere vo-school vaak niet het geval was; er was soms wel contact was

met de zorgcoördinator, maar eigenlijk nooit met de nieuwe mentor (de nieuwe mentor zoekt vaak geen contact).

In het afsluitend gesprek geven de gesproken betrokkenen aan dat de coördinator van Intermezzo in de overdracht naar een andere vo-school nu expliciet verwijst naar de mentor die de overstappende leerling op Intermezzo had. De ontvangende school krijgt de benodigde informatie over een leerling (rapporten, onderwijskundig rapport) en – om duidelijk te maken dat contact met de mentor van Intermezzo wenselijk is – staat op het overdrachtsformulier nadrukkelijk naam en emailadres van de mentor genoemd. Dat betekent nog niet dat alle ontvangende scholen daar even alert op reageren. Intermezzo is wel van mening dat het aan de ontvangende school zelf is om ook daadwerkelijk contact op te nemen met de mentor van Intermezzo. Het is de verantwoordelijkheid van Intermezzo om de informatie aan te leveren en aan die verantwoordelijkheid voldoet Intermezzo. Het is de verantwoordelijkheid van de ontvangende school om op een juiste manier te reageren op de gekregen informatie. Benadrukt wordt echter dat er in bijna alle gevallen gewoon contact is over een overstappende leerling.

2.2.6 Doorgaande schoolloopbaan

Uit de tweede meting bleek dat de meeste leerlingen zich na uitstroom goed weten te handhaven in het vo. Circa driekwart van de uitstromers uit 2016-2017 bevond zich het vierde jaar na uitstroom zoals beoogd in de bovenbouw van het vwo. Bij een kleinere groep week de schoolloopbaan af van wat je zou verwachten. Zichtbaar was dat circa 20 procent was blijven zitten en dat enkele leerlingen waren afgestroomd naar het havo. Een grotere groep wisselde in de jaren na uitstroom van school. Veelal ging het om leerlingen die van het SGN naar een andere vo-school gingen. Het betrof wel leerlingen die onderwijs bleven volgen in een brugklas/onderbouw havo-vwo en dus op het beoogde onderwijsniveau (vwo) blijven functioneren. In de derde meting van de monitor is ingezoomd op oorzaken die een rol kunnen spelen bij doubleren en afstromen.

In het afsluitend gesprek is ingegaan op zitten blijven, afstroom, uitval van voormalig Intermezzo-leerlingen en in hoeverre hier aandacht voor is en/of op ingezet wordt.

Gebleken is dat een relatief groot deel van de uitvallers en doubleurs in het vijfde leerjaar van het SGN een Intermezzo-achtergrond heeft. Volgens de betrokkenen van Intermezzo is het noodzakelijk deze constatering te *nuanceren*. Hierbij zijn een aantal aspecten van belang:

- Het gaat in dit kader om leerlingen uit het allereerste Intermezzo-cohort. Dit eerste cohort heeft het meeste last gehad van de coronamaatregelen. De doorstroom in de volgende cohorten is veel beter en ligt dicht bij de reguliere doorstroom. De betrokkenen van Intermezzo zien (nog) geen structureel probleem en denken dat de uitval en doublure te maken hebben met de toevallige samenstelling van het eerste cohort en de (gevolgen van de) coronamaatregelen.
- Daarbij moet opgemerkt worden dat er binnen Intermezzo aanpassingen in het programma gemaakt zijn, die in de loop van de jaren een betere aansluiting met het reguliere onderwijs mogelijk moeten maken.
- Tot slot moet volgens betrokkenen benadrukt worden dat Intermezzo werkt met een gemiddeld genomen 'wat moeilijker' populatie leerlingen. In relatie daarmee is echter wel zichtbaar dat de eindexamenresultaten van de eerste lichting Intermezzo-leerlingen iets beter is dan die van de reguliere leerlingen (slagingspercentage Intermezzo 93,33 procent versus 92,0 procent regulier; cum laude Intermezzo-leerlingen 20 procent versus 16 procent reguliere leerlingen). Ook hier wordt benoemd dat het de resultaten van slechts één cohort betreft. Het is volgens de betrokkenen van Intermezzo nog lang niet duidelijk of dit een uitschieter is of een structureel beeld gaat worden.

In relatie tot bovenstaande staan volgens de gesproken betrokkenen van Intermezzo een aantal essentiële vragen centraal. In hoeverre mag/kan je leerlingen die vier/vijf jaar verder zijn hun Intermezzo-achtergrond nog aanrekenen? In de jaren op de middelbare school gebeurt er veel met jongeren. Problematiek kan 'oplossen', (eerdere) problematiek kan juist weer terugkomen, er kan nieuwe problematiek ontstaan die losstaat van school (bijv. scheiding ouders), etc. Betekent doublure en uitval in het vijfde leerjaar nog iets voor Intermezzo en wat betekent dit dan voor Intermezzo? Betrokkenen geven aan dat die discussie op school wel gevoerd wordt. Hoe lang wil je leerlingen nog 'achtervolgen' met het 'stempel' Intermezzo? Hoe lang wil je docenten blijven wijzen op de Intermezzo-achtergrond van leerlingen? Leerlingen moeten volgens betrokkenen ook de gelegenheid krijgen om een 'frisse start' te maken. Dat betekent niet dat leerlingen niet de ondersteuning krijgen die zij nodig hebben.

Betrokkenen van Intermezzo hebben nadrukkelijk besproken in hoeverre uitstromers van Intermezzo nog specifieke ondersteuning nodig hebben bij hun hoogbegaafdheid in de hogere leerjaren. Duidelijk is dat er een groot verschil/gat zit tussen Intermezzo en leerjaar 1/2 van het SGN; qua snelheid, qua grootte van de groep, etc. Hoewel met Intermezzo ingezet wordt op het opvullen van het gat tussen de basisschool en middelbare school, is gebleken dat voor sommige leerlingen de overgang van Intermezzo naar klas 1 van SGN toch weer opnieuw aanpassen is. Intermezzo zet nadrukkelijk in op het verkleinen van het verschil tussen Intermezzo en leerjaar 1 van het SGN. De eerste periode binnen Intermezzo is vooral gericht op introductie (in de school 'landen', het leuk vinden om op een school te zijn, met peers in contact komen, etc.), maar in de loop van het jaar wordt meer gevraagd van de leerlingen – vergelijkbaar met wat er gevraagd wordt in leerjaar 1 van het SGN. Er wordt expliciet toegewerkt naar een soepele overgang. Recentelijk is ook besloten om leerlingen nadrukkelijker te wijzen op waar zij nog niet voldoen aan de norm, waar zij leerdoelen wel en nog niet gehaald hebben. Op deze manier is het duidelijker waar zij (nog) aan moeten werken.

2.2.7 Dossiervorming/registratie

Om in de monitor de ontwikkeling van leerlingen gedurende hun periode op Intermezzo in kaart te brengen, werd gekeken naar de situatie van de leerlingen bij instroom en bij uitstroom. Bij Intermezzo waren de doelen voor een leerling, zoals beschreven in documenten gerelateerd aan de aanmelding, gebaseerd op wensen/verwachtingen van de leerling zelf, ouders of de basisschool. Een plan van aanpak met daarin de inzichten van Intermezzo was niet beschikbaar. Doordat een 'overkoepelend' plan van aanpak of ontwikkelingsplan ontbrak, was het niet mogelijk om in hele specifieke termen te kijken naar de voortgang en ontwikkeling van de leerling, alleen in meer globale termen. Betrokkenen van Intermezzo gaven in een reactie op de rapportage aan dat in dit kader een verbeter slag te maken is, gericht op verbetering van interne processen.

In het afsluitend gesprek is gevraagd in hoeverre hier op ingezet is. Benoemd wordt dat de intakeprocedure grotendeels hetzelfde is gebleven; gesprekken met ouders en leerkrachten van de basisschool (en soms een externe begeleider). Op basis van de beschikbare/ontvangen informatie neemt Intermezzo een beslissing over plaatsing. Intermezzo schrijft niet voor elke leerling een individueel handelingsplan. Er wordt enkel – met het oog op de benodigde begeleiding – een handelingsplan geschreven (door de zorgcoördinator) als de zorgbehoefte van een leerling groter blijkt dan men binnen Intermezzo kan 'behappen'.

Veranderd is wél dat mentoren het dossier / de beschikbare informatie over een geplaatste leerling bekijken en op basis daarvan de belangrijkste aandachtspunten op het gebied van de sociaal-emotionele ontwikkeling formuleren. De coördinator van Intermezzo houdt de voortgang op het

didactische vlak in de gaten. Bij de leerlingbesprekingen komen de aandachtspunten aan de orde en wordt gezamenlijk besproken hoe te handelen.

Daarnaast gaat het SGN, inclusief Intermezzo, starten met Catwise als reflectiemiddel voor de leerling. Hierdoor ontstaat er een doorgaande reflectielijn voor onder andere de Intermezzo-leerlingen die ervoor kiezen door te gaan naar klas 1 op het SGN.

2.3 Verdere ontwikkeling Intermezzo

Tenslotte is met betrokkenen van Intermezzo gesproken over ambities en aandachtspunten voor verdere ontwikkeling van Intermezzo. De volgende ontwikkelingen worden benoemd:

- Het afgelopen jaar is binnen het SGN ingezet op het versterken van de gemeenschappelijke visie ten aanzien van Intermezzo (waar gaat de aandacht naar uit, waar ligt de focus op, etc.). Belangrijke discussie die in dit kader gevoerd is, richt zich op hoe je een doel bereikt met een leerling. Doe je dat via een individuele aanpak of via een groepsaanpak? Duidelijk is dat mentoren hier verschillend naar kijken; de ene mentor probeert heel impliciet via een groep een doel met/voor een individuele leerling te bereiken, de andere mentor doet dit expliciet één op één. Mentoren moeten de vrijheid hebben om per situatie te bekijken welke strategie geschikt is. Het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek (CBO) heeft in dit kader advies gegeven.
- Er is een wijziging geweest in de organisatie van het team. Er is nu een soort 'dagelijks bestuur'; dat zijn de mentoren en de coördinator van Intermezzo. Daarnaast is er op 'metaniveau' een team, dat de ontwikkeling van Intermezzo in de gaten houdt. Men heeft zeven doelen opgesteld en probeert ontwikkelingspunten systematisch te bespreken.
- De betrokkenen van Intermezzo willen dat in het gesprek met leerlingen en ouders persoonlijke doelstellingen geformuleerd worden. Dat kunnen hele andere doelstellingen zijn dan door de basisschool geformuleerd zijn, maar dat zijn dan wel doelstellingen waar het kind achter staat.

3 MC Kwadraat

Net als met de betrokkenen van Intermezzo is in een afsluitend gesprek met betrokkenen van MC Kwadraat ingegaan op hun ervaringen met de monitor en wat de monitor hen heeft opgeleverd. Tevens is gesproken over aandachtspunten die naar voor zijn gekomen in de eerste drie metingen en of en op welke manier betrokkenen hier binnen MC Kwadraat op ingezet hebben (lerend vermogen). Tenslotte waren de verdere ontwikkeling en ambities voor de toekomst onderwerp van gesprek. De besproken thema's komen in dit hoofdstuk achtereenvolgens aan de orde.

3.1 Ervaringen monitor

De betrokkenen van MC Kwadraat vonden de monitor zo nu en dan een 'struggle'; 'wat staat hier nou precies, waarom staat dit hier, wordt MC Kwadraat hier wel of niet op afgerekend (en in welke zin) of juist op bekrachtigd'. De coaches zijn hier wel heel erg mee bezig geweest.

Tegelijkertijd heeft de monitor de coaches ook wat gebracht:

- De monitor heeft ertoe geleid dat de coaches scherper zijn geworden; 'je denkt eraan dat je bij je doelen blijft, maar ook dat je scherpt bent in wat er van je verwacht wordt in relatie tot waar je zelf denkt dat je mee bezig bent'. De coaches van MC Kwadraat hebben mede door de uitkomsten van de monitor verschillende onderwerpen extra 'onder de loep genomen'.
- De coaches geven aan het 'prettig' te hebben gevonden om met een 'buitenstaander' naar MC Kwadraat te kijken en verschillende thema's op een rij te zetten. Het heeft hen geholpen om te kijken 'waar je als voorziening staat, waar je naartoe wilde en wat je bereikt hebt'. Het uitspreken van waar je voor staat en welke gedachten je daarbij hebt, hebben de coaches als 'goed en leerzaam' ervaren.
- Mede dankzij de monitor weten de coaches nu beter wat ze wel en niet doen, wat ze kunnen en wat ze niet kunnen. De monitor is helpend geweest om dit duidelijker te krijgen. De coaches hebben voor de komende jaren meer/beter helder waar ze met MC Kwadraat voor willen en kunnen staan. Verwachtingsmanagement speelt in dit kader een belangrijke rol: wat verwacht 'men' van MC Kwadraat, wat verwacht het samenwerkingsverband, wat verwachten andere betrokkenen, wat verwachten de coaches van zichzelf. Stroken die verschillende verwachtingen met elkaar? En wat betekent dat voor hoe je je presenteert aan de 'buitenwereld'?
- De monitor heeft volgens de coaches ook 'iets gedaan' met de opinie van het samenwerkingsverband. Door de 'struggles', de gesprekken en rapportages is er ook met het samenwerkingsverband meer overeenstemming tussen de verwachtingen van het samenwerkingsverband over MC Kwadraat en wat MC Kwadraat feitelijk doet. Dit sluit nu beter op elkaar aan dan een aantal jaar geleden.

Als keerzijde van de monitor benoemen de coaches dat deelname tijd (en moeite) kost; tijd die niet aan de leerlingen besteed kan worden.

3.2 Terugblik op aandachtspunten uit eerdere metingen

In deze paragraaf wordt teruggeblikt op het doel dat de betrokkenen met MC Kwadraat wilden bereiken en op knel-/aandachtspunten die naar voren zijn gekomen in de eerste drie metingen. Besproken is hoe ingezet is op het realiseren van doelen en of – maar ook op welke manier – aandacht geschonken is aan verbeterpunten (lerend vermogen). De volgende (sub)paragrafen gaan elk in op een ander thema.

3.2.1 Bijdrage projecten aan dekkend aanbod

In het vorige hoofdstuk werd reeds benoemd dat het samenwerkingsverband verantwoordelijk is voor het hebben van een dekkend aanbod voor alle leerlingen in de regio en dus ook voor (hoog)begaafde leerlingen. In het verleden was er binnen het samenwerkingsverband geen passende onderwijsplek aanwezig voor (hoog)begaafde leerlingen die naast hun ondersteuningsbehoeften voortkomend uit de (hoog)begaafdheid ook ondersteuningsbehoeften hebben op het gebied van het sociaal en emotioneel functioneren, al dan niet op grond van een gedragsdiagnose. Ofwel er was sprake van een hiaat in het dekkend aanbod voor deze dubbel bijzondere leerlingen (een deel van deze leerlingen was ‘thuiszitter’). Om dit gat te dichten is per schooljaar 2018-2019 gestart met MC Kwadraat: een onderwijsaanbod voor de groep dubbel bijzondere leerlingen. Intermezzo is al in het schooljaar 2016-2017 gestart. Intermezzo en MC Kwadraat moeten, samen met de versterkte basisondersteuning op het gebied van (hoog)begaafdheid in het reguliere onderwijs, een keten aan voorzieningen vormen waarmee een dekkend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen in de regio wordt gerealiseerd.

In het afsluitend gesprek is (net als aan de betrokkenen van Intermezzo) aan de coaches van MC Kwadraat gevraagd of het naar hun mening gelukt is om – met het aanbod van Intermezzo en MC Kwadraat en de versterkte basisondersteuning op het gebied van (hoog)begaafdheid in het reguliere onderwijs – een dekkend aanbod aan onderwijsvoorzieningen voor (hoog)begaafde leerlingen in de regio te realiseren.

Aanbod MC Kwadraat is passend, maar niet dekkend

De coaches van MC Kwadraat benadrukken dat zij vooral kunnen spreken over hun eigen voorziening. Zij geven aan dat MC Kwadraat in opbouw is, maar dat leerlingen steeds beter op hun plek terecht komen en dat de coaches steeds beter weten hoe ze de leerlingen kunnen monitoren. De coaches van MC Kwadraat zijn van mening dat wat MC Kwadraat doet passend is en dat MC Kwadraat in een behoefte voorziet; het aanbod van MC Kwadraat past bij de leerlingen die op MC Kwadraat zitten. MC Kwadraat is echter niet dekkend. Er zijn immers ook leerlingen die (net) niet passen binnen MC Kwadraat, maar waarvoor geen andere passende plek is in het samenwerkingsverband (en waarvan een deel mogelijk thuis zit). Het gaat om leerlingen die wel ‘een soort MC Kwadraat’ verdienen. De coaches noemen de volgende typen leerlingen, waarvoor in de huidige situatie geen passend aanbod is:

- MC Kwadraat richt zich met name op leerlingen met internaliserende problematiek en minder op leerlingen met externaliserende problematiek (bijv. agressie). Leerlingen met externaliserende problematiek waarvan MC Kwadraat het gedrag niet aankan, moeten nu naar het speciaal onderwijs. Dit is geen passende plek, omdat er in de regio geen speciaal onderwijs op vwo-niveau is en de betreffende leerlingen dus onvoldoende uitgedaagd worden.
- MC Kwadraat is erg cognitief gericht, maar er zijn ook praktisch ingestelde dubbel bijzondere jongeren waarvoor momenteel geen passende plek is binnen het samenwerkingsverband.

- MC Kwadraat verwacht dat de jongeren naar school komen, maar er zijn ook hoogbegaafde jongeren die niet naar school willen komen en liever thuis onderwijs volgen.
- MC Kwadraat richt zich niet specifiek op jongeren van 10-13 jaar. MC Kwadraat zou volgens de coaches 'makkelijk' een onderbouwklas kunnen vullen met leerlingen van 10-13 jaar, die klaar zijn met de basisschool, niet naar het regulier onderwijs kunnen (omdat ze bepaalde vaardigheden missen) en – vanwege hun zwaardere ondersteuningsbehoefte – ook niet door Intermezzo bediend kunnen worden. Voor deze jongere leerlingen is nu geen/weinig aanbod. Als deze jongere leerlingen naar het speciaal onderwijs gaan en niet voldoende uitgedaagd worden qua cognitie is het de vraag hoe deze leerlingen – in deze kwetsbare jaren – zich ontwikkelen.
- MC Kwadraat richt zich niet specifiek op de jongere leerlingen, maar ook niet op jongeren vanaf 18 jaar. Er bevinden zich 18-plussers in het samenwerkingsverband die in de basis een soortgelijke aanpak nodig hebben als MC Kwadraat biedt, maar die toch net een iets andere ondersteuningsbehoefte hebben dan waar MC Kwadraat op in kan spelen.

Op de vraag of het mogelijk is om het aanbod van MC Kwadraat uit te breiden, zodanig dat dit ook passend is voor (een deel van) bovengenoemde groepen, geven de coaches aan dat dit 'niet onmogelijk' zou zijn. Deels heeft dit te maken met het creëren van de juiste randvoorwaarden. Denk aan extra tijd en ruimte om passend aanbod te ontwikkelen, het bereiken van overeenstemming met het samenwerkingsverband (bijv. over financiering, doorverwijzing), het beschikbaar hebben van fysieke ruimte, financiering, extra mensen/coaches, extra vakexperts, een praktijkruimte, het versterken van samenwerking met betrokken partijen, ambitie, etc. Tegelijkertijd zit het *niet alleen* in het creëren van de juiste randvoorwaarden. MC Kwadraat is een school, biedt schoolse vakken aan en is gericht op cognitie. Dit is vooralsnog altijd de insteek geweest en daar is ook het huidige aanbod op ingericht en afgestemd. Als je ook andere groepen jongeren wil gaan bedienen (denk bijv. aan meer praktisch georiënteerde leerlingen), wordt de insteek anders en zou je volgens de coaches 'school' op een andere manier moeten definiëren. Dit vraagt dus nadrukkelijk meer dan enkel het creëren van de juiste randvoorwaarden; het vraagt een hele andere insteek.

Versterking signaleringsfunctie in regulier onderwijs

Naast de verdere ontwikkeling van het aanbod van MC Kwadraat en Intermezzo was de inzet van het samenwerkingsverband tevens gericht op het versterken van de basisondersteuning op het gebied van (hoog)begaafdheid in het reguliere onderwijs. Of dat gelukt is, is een vraag die de coaches van MC Kwadraat niet kunnen beantwoorden. Het feit dat MC Kwadraat leerlingen binnen krijgt, betekent wel dat de jongeren in het regulier onderwijs 'gezien worden'. Wellicht is de basisondersteuning niet (overal) versterkt, de signaleringsfunctie is mogelijk wel beter geworden. De coaches van MC Kwadraat hebben door de contacten met steeds meer, verschillende scholen het gevoel dat de bekendheid met (het aanbod van) MC Kwadraat en de alertheid op de doelgroep groter is geworden.

3.2.2 Ontwikkeling expertisecentrum

In de ontwikkelagenda van MC Kwadraat werden ambities weergegeven voor de planperiode 2019-2022. Naast ambities als de doorontwikkeling van het onderwijs- en ondersteuningsaanbod aan de doelgroep van MC Kwadraat en het versterken van de positie van MC Kwadraat, werd ook de ontwikkeling van een expertisecentrum voor (hoog)begaafde leerlingen als ambitie geformuleerd. Met de coaches is gesproken over de ontwikkelingen in dit kader.

De coaches benadrukken dat de inzet op de ontwikkeling van een expertisecentrum een iets andere focus heeft gekregen. MC Kwadraat is geen expertisecentrum voor (hoog)begaafde leerlingen, maar heeft expertise op het gebied van *dubbel bijzondere leerlingen*. Vanuit die expertise heeft MC Kwadraat steeds meer een rol op het gebied van informeren, voorlichten, netwerken en uitwisselen. Dit proces begint volgens de coaches steeds meer vorm te krijgen. De coaches gaan vaker 'de deur uit' om aan te sluiten bij bijeenkomsten en te vertellen/presenteren over de doelgroep en het aanbod, maar nodigen bijvoorbeeld ook mensen actief uit om bij MC Kwadraat te komen kijken (bijv. zorgcoördinatoren van andere scholen binnen het samenwerkingsverband). Zichtbaar is dat mensen MC Kwadraat steeds meer/beter weten te vinden. Het aantal netwerkactiviteiten is de afgelopen jaren gegroeid. Dergelijke activiteiten zijn volgens de coaches feitelijk al een voorbeeld van het delen van kennis, ervaring en expertise en in die zin onderdeel van een 'expertisecentrum'. De volgende stap is om na te denken en besluiten te nemen over wat je precies verstaat onder een expertisecentrum, wat je als expertisecentrum wil en kan bieden, hoe je de organisatie wil vormgeven, wat en wie je nodig hebt voor de verdere ontwikkeling van het expertisecentrum, etc. In dit kader worden inmiddels stappen gezet. De coaches van MC Kwadraat hebben met vertegenwoordigers van het samenwerkingsverband gesproken over de verwachtingen en over wat men kan betekenen voor elkaar. Naar aanleiding van dit gesprek wordt vanuit het samenwerkingsverband aan de andere scholen binnen het samenwerkingsverband gevraagd waar zij behoefte aan hebben op het gebied van hoogbegaafdheid. Er zal vervolgens gekeken worden of en hoe MC Kwadraat aan die behoefte kan voldoen en hoe MC Kwadraat van toegevoegde waarde kan zijn.

In relatie tot het verder ontwikkelen van de rol van MC Kwadraat als expertisecentrum, benadrukken de coaches wel dat het begeleiden van de leerlingen de corebusiness van MC Kwadraat is en blijft.

3.2.3 Voorkomen doorstroom naar MC Kwadraat

In de tweede meting van de monitor kwam naar voren dat geen van de leerlingen die op dat moment op MC Kwadraat zaten het nog zouden kunnen redden in het onderwijssysteem op een reguliere school. Benoemd werd dat er wél mogelijkheden zijn om te voorkomen dat problemen zodanig ernstig worden dat MC Kwadraat de enige oplossing is. Men dacht aan maatwerkprogramma's binnen een reguliere school; een soort 'werkplaats' (vergelijkbaar met MC Kwadraat) waar een andere manier van leren mogelijk is, waar leerlingen hun eigen programma kunnen volgen, één op één begeleiding kunnen krijgen van een coach die de tijd en capaciteiten heeft om de leerlingen op sociaal-emotioneel en didactisch vlak te coachen.

In het afsluitend gesprek met de coaches van MC Kwadraat is besproken of de afgelopen jaren aandacht besteed is aan en/of ingezet is op het realiseren van mogelijkheden om instroom in MC Kwadraat te voorkomen. Het Montessori College heeft een werkplaats: een fysieke plek in de school, waar werkplekken gecreëerd zijn en waar leerlingen meer ruimte hebben om hun leerproces vorm te geven (ze maken bijv. zelf de afweging welke collegelessen ze nodig hebben hoe zij de dag vormgeven). De coaches benadrukken dat de werkplaats zoals het Montessori College deze heeft, past bij het Montessori College door de manier waarop het Montessori College werkt. Een andere school kan ook een dergelijk aanbod ontwikkelen, maar dat aanbod moet wel passen bij de specifieke doelgroep en het 'DNA' van de school. Benoemd wordt dat de werkplaats zoals het Montessori College deze vormgeeft niet zomaar te 'kopiëren en plakken' is in een andere school. Wél zou je kunnen onderzoeken waarom een aanbod als de werkplaats werkt en hoe de werkzame elementen op een andere school op een eigen manier vormgegeven kunnen worden.

De basisvraag die hier in feite onder ligt, is hoe men op een andere manier naar het onderwijs kan kijken en het onderwijs op een andere manier kan vormgeven. Dat is een ingewikkeld en langdurig proces.

De gesproken coaches geven aan dat je ook niet zozeer zou moeten inzetten op het voorkomen van instroom in MC Kwadraat, maar op het voorkomen van ernstige problematiek. Men vindt het belangrijk dat – als het in het reguliere onderwijs mis gaat met een leerling – reguliere scholen weten van en snel schakelen met MC Kwadraat / het expertisecentrum. *Preventie* zouden de coaches graag op deze manier zien: snel schakelen als het mis gaat in het reguliere onderwijs. In de huidige situatie blijven scholen, die weten dat MC Kwadraat bestaat, soms nog (te) lang zelf 'strugglen' met een dubbel bijzondere leerling. Dit vinden de gesproken coaches zorgelijk. Mogelijk kan het (verder te ontwikkelen) expertisecentrum in dit kader een rol spelen. Naast een '*kennispoot*', waarin het delen en uitwisselen van kennis centraal staat, zou het expertisecentrum ook een '*good practice / casus*' poot kunnen hebben. Door als expertisecentrum met enige regelmaat een 'good practice uitwisseling' te organiseren en casussen te bespreken, kunnen scholen ook alerter gemaakt worden op hoe zij het beste kunnen handelen bij verschillende typen leerlingen.

3.2.4 Voorbereiding op (school)loopbaan na MC Kwadraat

In de derde meting van de monitor is zowel met coaches als met (oud)leerlingen gesproken over de voorbereiding op de (school)loopbaan na MC Kwadraat en over de verbetermogelijkheden op dit gebied. De gesprekken maakten duidelijk dat MC Kwadraat over het algemeen 'op de goede weg zit' als het gaat om de voorbereiding op de (school)loopbaan na MC Kwadraat. Wel kwamen er enkele aandachtspunten naar voren; men zag bijv. mogelijkheden in de uitbreiding van bezoeken aan hogescholen en universiteiten (aansluitend bij de doelgroep van MC Kwadraat) en in het 'klaarmaken' van de vervolgopleidingen voor de leerlingen van MC Kwadraat.

In het afsluitend gesprek geven de coaches aan dat het thema uitstroom en vervolgopleiding voorheen wat minder prioriteit had, maar dat dit nu – mede door de monitor, maar ook doordat er meer leerlingen uitstromen – actiever wordt opgepakt:

- De coaches zijn actief bezig om LOB een plek te geven binnen MC Kwadraat;
- Vanaf schooljaar 2023-2024 komt er een stagiair/collega-docent stagelopen bij MC Kwadraat. Zij gaat zich richten op wat het vervolgonderwijs voor de doelgroep van MC Kwadraat zou kunnen betekenen, waardoor de instroom in het vervolgonderwijs iets makkelijker zou kunnen gaan. Er zijn al wel vervolgopleidingen die hiermee bezig zijn, maar de coaches willen dit graag aan de 'voorkant' al goed regelen en niet pas op het moment dat voormalig MC Kwadraat leerlingen vastlopen. Voornamelijk gaat de stagiair/college zich richten op een LOB-traject speciaal voor hoogbegaafde leerlingen; wat hebben zij (anders) nodig dan de reguliere leerlingen? Benoemd wordt dat er steeds meer vervolgopleidingen zijn die 'peergroepen' organiseren voor studenten die op specifieke hoogbegaafdheidskenmerken vastlopen. De stagiaire is hier van op de hoogte en kan dit eventueel meenemen in haar onderzoek;
- De coaches van MC Kwadraat willen in de toekomst de contacten met het hoger onderwijs uitbreiden om expertise te delen en zo ook meer aandacht te creëren voor de hoogbegaafde en dubbel bijzondere student. Vooralsnog is er in dit kader met name ervaring met de HAN; in samenwerking met de HAN wordt geprobeerd inzichtelijk te maken wat – naast studie-inhoud – belangrijk en passend is voor de doelgroep dubbel bijzondere leerlingen. Een passende omgang met de doelgroep blijkt ingewikkeld en is nog in ontwikkeling.

Kortom, de schoolloopbaan na MC Kwadraat en de voorbereiding daarop staat (actiever) op de agenda van MC Kwadraat.

3.3 Verdere ontwikkeling MC Kwadraat

Tenslotte is met de coaches van MC Kwadraat gesproken over ambities en/of aandachtspunten voor de verdere ontwikkeling van MC Kwadraat. Naast de ontwikkelingen op het gebied van MC Kwadraat als expertisecentrum en de plannen om het vervolgonderwijs beter voor te bereiden op de doelgroep van MC Kwadraat (zie eerder), noemen de coaches nog enkele andere ambities:

- De coaches willen graag samenwerken met andere voorzieningen binnen het samenwerkingsverband om te kijken in hoeverre de verschillende voorzieningen gezamenlijk een zoveel mogelijk dekkend aanbod kunnen realiseren en op deze manier zoveel mogelijk leerlingen kunnen bedienen. Belangrijke vraag is: hoe kunnen de voorzieningen met een nauwere samenwerking elkaar en nog meer leerlingen helpen? De ambitie is om proactief te kijken en blijven kijken naar wat de voorzieningen gezamenlijk voor de leerlingen van het samenwerkingsverband kunnen betekenen. In dit kader zijn er al wel contacten, maar nog geen concrete plannen ('staat nog in de kinderschoenen').
- In relatie tot voorgaand punt wil MC Kwadraat de samenwerking met het speciaal onderwijs proactief onderhouden. De coaches van MC Kwadraat verwachten veel te kunnen leren van het speciaal onderwijs met betrekking tot bijvoorbeeld het omgaan met bepaald gedrag van jongeren.
- De coaches zouden graag verdere ontwikkeling en samenwerking zien tussen de speciale voorzieningen als het gaat om de examens. Leerlingen van MC Kwadraat hebben – net als leerlingen van andere speciale voorzieningen – wel eens wat extra's nodig in relatie tot de examens. Denk aan de mogelijkheid tot het doen van gespreid examen, de mogelijkheid tot het afnemen van staatsexamens binnen een andere setting (dan de landelijke setting), de mogelijkheid tot ondersteuning bij de examens. Vooralsnog is het volgens de coaches zo dat DUO – wat betreft het doen van examens – onderscheid maakt tussen speciaal onderwijs (staatsexamens) en regulier onderwijs (schoolexamens). Een leerling van MC Kwadraat heeft in feite speciaal onderwijs op een reguliere school. Dat was recentelijk de reden dat een leerling van MC Kwadraat, die zich had ingeschreven voor de staatsexamens, toch schoolexamens moest doen. Het systeem is niet passend voor de doelgroep en de wetgeving voldoet niet aan de behoefte van de doelgroep. Het vergt in de huidige situatie veel moeite en frustratie om bepaalde leerlingen van MC Kwadraat examen te kunnen laten doen. Wellicht kunnen de speciale voorzieningen samen optrekken en elkaar versterken in het realiseren van verandering / ontwikkeling op dit terrein.

4 Kenniscentrum SWV, onderdeel Hoogbegaafdheid

Het 'Kenniscentrum SWV, onderdeel Hoogbegaafdheid' richt zich op het vergroten van kennis bij vo-scholen over (hoog)begaafdheid. Dit doen zij onder andere door middel van scholingen over (hoog)begaafdheid. In de monitor van Intermezzo en MC Kwadraat is in de afgelopen twee meetings ook gesproken over het aanbod van reguliere vo-scholen en de verbetermogelijkheden in het aanbod. In een afsluitend gesprek is met de vertegenwoordigers van het kenniscentrum gesproken over de opbrengst van de uitgevoerde scholingen voor vo-scholen, in relatie tot de uitkomsten van de monitor op dit gebied, en over wat de rol van het samenwerkingsverband op dit terrein zou kunnen/moeten zijn. In dit hoofdstuk wordt hier nader op ingegaan.

4.1 Opbrengst scholingen

De betrokkenen van het kenniscentrum merken dat er een beweging gaande is binnen het samenwerkingsverband, met name bij de havo/vwo-scholen; men is zoekende hoe beter aan te kunnen sluiten bij hoogbegaafde leerlingen. Dit heeft zeker ook te maken gehad met de scholingen, die vanuit het samenwerkingsverband georganiseerd zijn. De gesproken betrokkenen merken dat deelnemers van die scholingen positief reageren op suggesties en ook daadwerkelijk aan de slag gaan met aanbevelingen. In de volgende paragrafen wordt nader ingegaan op wat de betrokkenen van het kenniscentrum hebben geconstateerd in relatie tot de scholingen en tot het aanbod voor hoogbegaafde leerlingen binnen het samenwerkingsverband, maar ook wat er nodig is om tot een dekkend en passend aanbod te komen.

4.2 Aanbod hoogbegaafde leerlingen

Net als met de betrokkenen van Intermezzo en MC Kwadraat, is met de vertegenwoordigers van het kenniscentrum gesproken over de mate waarin het aanbod van Intermezzo, MC Kwadraat en de versterkte basisondersteuning in het regulier onderwijs dekkend is voor (hoog)begaafde leerlingen in de regio. Men is van mening dat er wel degelijk verbetering is opgetreden in het aanbod aan onderwijsvoorzieningen voor (hoog)begaafde leerlingen in de regio.

MC Kwadraat

De doelgroep die het samenwerkingsverband voorheen niet het juiste aanbod kon doen, omdat er geen geschikt onderwijsaanbod was, heeft nu een passende plek binnen MC Kwadraat (het gaat onder andere om hoogbegaafde thuiszitters). De betrokkenen van het kenniscentrum zijn van mening dat het met de start van MC Kwadraat gelukt is om het gat in het dekkend aanbod te dichten. Het aanbod sluit goed aan bij de ondersteuningsbehoefte van dubbel bijzondere jongeren.

Intermezzo

Intermezzo zorgt voor een betere 'brug' tussen po en vo en zorgt ervoor dat leerlingen 'steviger' het voortgezet onderwijs instromen. Ouders en basisscholen weten de weg naar Intermezzo te vinden. Intermezzo zorgt ervoor dat leerlingen betere keuzes maken over een passend vervolg. Op Intermezzo wordt de ondersteuningsbehoefte van de leerling goed in kaart gebracht, wat zorgt

voor een betere start in het vervolgonderwijs. Intermezzo draagt op deze manier bij aan het verkleinen van de kans op uitval. Tegelijkertijd wijzen, net als de betrokkenen van Intermezzo, ook de vertegenwoordigers van het kenniscentrum op de constatering dat een relatief groot deel van de uitvallers en doubleurs in het vijfde leerjaar van het SGN een Intermezzo-achtergrond heeft. Men zou graag helder krijgen wat er de oorzaak van is dat deze leerlingen een aantal jaren later alsnog uitvallen, of het te maken heeft met vaardigheden – die men beoogde bij te brengen in Intermezzo – die niet beklijven en in hoeverre er winst te behalen is in (langere) nazorg. In paragraaf 2.2.7 is nader stilgestaan bij de nuancering die de betrokkenen van Intermezzo maken bij de uitval en doublure in het vijfde leerjaar.

Aanbod voor hoogbegaafde leerlingen in reguliere scholen

Als grootste zorg benoemen de betrokkenen van het kenniscentrum het aanbod van reguliere scholen. Enerzijds is er meer aandacht nodig voor het maken van de juiste keuze voor een passende school, anderzijds is er meer aandacht en inzet nodig voor hoogbegaafde leerlingen in het reguliere onderwijs.

Er zijn door het kenniscentrum verschillende scholingen gegeven. Deze scholingen werden vooral bezocht door docenten die geïnteresseerd waren in de scholing, omdat zij een hoogbegaafde leerling in de klas hadden met wie het niet goed ging. Een aanpak die enkel gericht is op een individuele leerling is echter weinig structureel. Daarom is er voor gekozen om in de scholingen ook aandacht te besteden aan visie en beleid gericht op hoogbegaafdheid, zodat er binnen de scholen breder nagedacht wordt over een passende aanpak voor hoogbegaafde jongeren.

De insteek van de scholingen – en dat is ook de insteek die het kenniscentrum wil hanteren – richt zich op de visie, profiel en beleid van de school en hoe je van daaruit kunt kijken wat je als school kan betekenen voor de doelgroep hoogbegaafde leerlingen. Een belangrijke stap is dat scholen in kaart brengen wat hun visie en profiel is en welke specifieke hoogbegaafde leerlingen zij een passende (of minder passende) plek kunnen bieden. Er bestaan verschillende typen hoogbegaafde leerlingen. Denk aan hoogbegaafde leerlingen die heel gevoelig zijn, hoogbegaafde leerlingen die heel creatief zijn, hoogbegaafde leerlingen met bepaalde specifieke denkstijlen, hoogbegaafde leerlingen die beter praktisch dan theoretisch leren, hoogbegaafde leerlingen die gebaat zijn bij top-down of juist bottom-up werken/leren, etc. Een school moet helder hebben en maken welk type school zij is en voor welk type leerlingen *in het algemeen* en welk type hoogbegaafde leerlingen *in het bijzonder* zij een geschikte en passende plek biedt. Deze insteek heeft verschillende voordelen:

- Scholen hoeven niet alles te kunnen en hoeven niet alle (hoogbegaafde) leerlingen te kunnen bedienen. Zij kunnen zich specialiseren in bepaalde typen (hoogbegaafde) leerlingen en groeien in een aanpak die past bij de visie, profiel en beleid van de school. Belangrijk is dat scholen hun visie, profiel en mogelijkheden goed communiceren aan po-scholen en leerlingen en ouders van groep 8.
- Leerlingen en ouders kunnen (dan) gericht kiezen voor een passende school, een school waarvan visie, profiel en aanpak past bij de specifieke kenmerken van de (hoogbegaafde) leerling. Daarbij kunnen bepaalde kenmerken van hoogbegaafde leerlingen, die mogelijk leiden tot 'vastlopen', preventief ondervangen worden.

De betrokkenen van het kenniscentrum benadrukken dat het belangrijk is dat *scholen* hun visie, profiel, mogelijkheden en aanbod verder uitwerken, maar dat het even zo belangrijk is dat men hier *samenwerkingsverband-breed* met elkaar over nadenkt. Voor het samenwerkingsverband is

het immers essentieel dat er voor iedere leerling een passende plek is. Als het samenwerkingsverband bestaat uit verschillende scholen met elk een eigen visie, profiel en expertise kunnen leerlingen op voorhand kiezen voor een school die past bij hun specifieke kenmerken. Daarmee wordt voorkomen dat een school later in het traject leerlingen moet ondersteunen bij kenmerken of gedrag waarin zij geen expertise hebben (opgebouwd).

Vervolgstappen

Hoewel de betrokkenen van het kenniscentrum graag mee zouden willen denken en verdere stappen zouden willen zetten, is het volgens hen in eerste instantie *aan de besturen en scholen zelf* om een visie en profiel vast te stellen en (op basis daarvan) te bepalen welke mogelijkheden zij kunnen en willen bieden aan hoogbegaafde leerlingen. Vanuit het bestuur van @VO Campus worden in dit kader stappen gezet; de scholen binnen dit bestuur werken gezamenlijk uit wat de mogelijkheden zijn voor hoogbegaafde leerlingen. De betrokkenen van het samenwerkingsverband merken op dat andere besturen/scholen zinvol zouden kunnen aansluiten bij het netwerk van @VO Campus. Immers ook juist deze scholen kunnen een heel eigen aanbod bieden. De ontwikkeling die het kenniscentrum graag zou zien, verloopt 'stroef' en bovendien in verschillende snelheden. Sommige scholen haken aan bij de scholingen over hoogbegaafdheid, andere scholen niet, sommige scholen pakken (op basis van de scholingen) het thema actief op, andere scholen zijn er nog niet / minder actief mee bezig, etc. Dit leidt ertoe dat er grote verschillen ontstaan tussen de scholen in de mate waarin en de manier waarop stappen worden gezet.

Om verdere ontwikkeling te stimuleren zijn (samengevat) een aantal punten van belang:

- Voor alle scholen binnen het samenwerkingsverband moet helder zijn hoe het kenniscentrum verdere ontwikkeling ten aanzien van het aanbod aan hoogbegaafde leerlingen wil stimuleren, namelijk: elke school stelt vast welke mogelijkheden zij kan en wil bieden aan de doelgroep hoogbegaafde leerlingen, hierbij expliciet uitgaande van visie, profiel en expertise/kracht van de school.
- Het is nadrukkelijk aan de besturen/scholen zelf om hun visie, profiel, expertise/kracht en de daaruit voortvloeiende mogelijkheden voor hoogbegaafde leerlingen verder uit te werken.
- Betrokkenen van het kenniscentrum / samenwerkingsverband kunnen wel ondersteuning bieden, voorlichting geven, meedenken en brede betrokkenheid van scholen stimuleren. Mogelijk kunnen partijen als MC Kwadraat en Intermezzo eveneens een rol hebben in het bieden van voorlichting aan en het meedenken met reguliere scholen.
- Tegelijkertijd is het van belang dat het samenwerkingsverband 'overview' houdt over de ontwikkelingen in de scholen, uitwisseling tussen scholen tot stand brengt en het samenwerkingsverband-breed nadenken over aanbod en mogelijkheden voor hoogbegaafde leerlingen in gang zet en stimuleert.
- Om (te) grote verschillen in ontwikkelingssnelheden te voorkomen, kan het kenniscentrum / samenwerkingsverband overwegen om – in afstemming met de scholen – een tijdspad op te stellen met ijkmomenten bijvoorbeeld gericht op a) formuleren schoolvisie/-profiel en daarop aansluitende mogelijkheden voor hoogbegaafde leerlingen (per bestuur/school) en op b) samenwerkingsverband-breed aanbod en mogelijkheden voor hoogbegaafde jongeren inzichtelijk maken.

5 Samenvattende conclusies

Met betrokkenen van Intermezzo en MC Kwadraat en met de vertegenwoordigers van het kenniscentrum SWV, onderdeel Hoogbegaafdheid is een afsluitend, reflectief gesprek gevoerd. Met betrokkenen van Intermezzo en MC Kwadraat is ingegaan op hun ervaringen met de monitor, hoe ingezet is op het realiseren van doelen en of – maar ook op welke manier – aandacht besteed is aan verbeterpunten zoals die naar voor zijn gekomen in de eerste drie metingen (lerend vermogen). Met de betrokkenen van het kenniscentrum is met name gesproken over de opbrengst van de uitgevoerde scholingen voor vo-scholen, in relatie tot de uitkomsten van de monitor op dit gebied, en over wat de rol van het samenwerkingsverband op dit terrein zou kunnen/moeten zijn. De uitkomsten van de afsluitende gesprekken zijn in de voorgaande hoofdstukken uitgebreid aan de orde gekomen. In dit hoofdstuk sluiten we af met de belangrijkste (samenvattende) conclusies en reflecties.

Ervaringen monitor

- Betrokkenen van Intermezzo en MC Kwadraat zijn positief over de monitor. De uitkomsten hebben inzicht en helderheid geboden ten aanzien van verschillende relevante thema's, ze hebben ervoor gezorgd dat de betrokkenen scherper zijn op wat ze doen in relatie tot wat er van ze verwacht wordt en de uitkomsten hebben de mogelijkheid geboden om aandachtspunten te bespreken, op te pakken en zo de aanpak verder te ontwikkelen en verbeteren.
- Een deel van de betrokkenen geeft expliciet aan het 'jammer' te vinden dat de monitor stopt vanwege het feit dat de ontwikkeling van het eerste Intermezzo-cohort tot en met het eind-examen (en verder) nu niet volledig inzichtelijk is (met name wanneer leerlingen na Intermezzo naar een andere school zijn gegaan), maar zeker ook vanwege de constatering dat een relatief groot deel van de uitvallers en doubleurs in het vijfde leerjaar van het SGN een Intermezzo-achtergrond blijkt te hebben.

Aanbod voor hoogbegaafde jongeren niet dekkend

- Er is verbetering opgetreden in het aanbod aan onderwijsvoorzieningen voor hoogbegaafde leerlingen in de regio. Intermezzo zorgt voor een betere 'brug' tussen po en vo, zorgt ervoor dat hoogbegaafde leerlingen 'steviger' starten in het vo en verkleint daarmee de kans op uitval. MC Kwadraat biedt een passend aanbod aan dubbel bijzondere leerlingen, leerlingen waarvan een deel 'thuiszitter' was of zou zijn geworden.
- Tegelijkertijd zijn er nog steeds hoogbegaafde leerlingen, waarvoor geen passend aanbod is. Leerlingen voor wie het aanbod van Intermezzo en MC Kwadraat niet geschikt is, bijvoorbeeld vanwege de leeftijd en/of (type) problematiek van de leerling, en voor wie ook het vso in de regio (havo) niet passend is vanwege het niveau van de leerling.
- Belangrijk is om gezamenlijk goed in beeld te brengen en te typeren welke hoogbegaafde jongeren in het samenwerkingsverband 'tussen de wal en het schip vallen', welke specifieke ondersteuningsbehoefte zij hebben en welke mogelijkheden er zijn of kunnen worden gecreëerd/ontwikkeld om in te spelen op en aan te bieden wat deze jongeren nodig hebben (qua benadering, insteek, aanbod, werkwijze, randvoorwaarden, etc.).

Zorgen over aanbod aan hoogbegaafde leerlingen op reguliere scholen

- Duidelijk is dat de doelgroep hoogbegaafde jongeren beter zichtbaar is in de reguliere scholen, dat scholen alerter zijn geworden op de doelgroep, dat de signaleringsfunctie is verbeterd en dat scholen zoekende zijn in hoe zij beter aan kunnen sluiten bij de behoefte van hoogbegaafde leerlingen.
- Tegelijkertijd wordt geconstateerd dat de aanpak van reguliere scholen nog erg gericht is op individuele leerlingen en daarmee weinig structureel. Belangrijk is dat er meer aandacht uitgaat naar *enerzijds* het faciliteren van een juiste schoolkeuze – gericht op een match tussen visie, profiel en expertise school en kenmerken van de hoogbegaafde leerling – en *anderzijds* naar een structurele aanpak voor hoogbegaafde leerlingen, die gebaseerd is op visie en beleid en die past bij profiel en expertise van de school.
- Om ontwikkeling en verbetering te stimuleren, zijn een aantal aspecten van belang:
 - Kenniscentrum schept duidelijkheid bij alle scholen over de manier waarop het samenwerkingsverband beweging in gang wil zetten;
 - Besturen/scholen werken *zelf* visie, profiel, expertise/kracht en de daaruit voortvloeiende mogelijkheden en aanbod voor hoogbegaafde leerlingen uit;
 - Kenniscentrum / samenwerkingsverband – en eventueel MC Kwadraat en Intermezzo – denken mee, geven voorlichting en/of bieden ondersteuning;
 - Samenwerkingsverband houdt ‘overview’ en faciliteert en stimuleert het *samenwerkingsverband-breed* nadenken over aanbod en mogelijkheden voor hoogbegaafde leerlingen, met als doel dat er voor iedere (hoogbegaafde) leerling een passende plek is binnen het samenwerkingsverband. Hierbij worden niet alleen reguliere scholen, maar ook speciale voorzieningen betrokken;
 - Scholen hebben, in afstemming met het samenwerkingsverband, expliciet aandacht voor de communicatie over visie/profiel/expertise school en aanbod voor hoogbegaafde leerlingen aan basisscholen, leerlingen en ouders (groep 8). Zodanig dat leerlingen/ouders een school kiezen die qua profiel en aanbod past bij kenmerken van de (hoogbegaafde) leerling.

Het verbinden van een tijdpad aan bovengenoemde stappen kan te grote verschillen in ontwikkelingssnelheden tussen scholen voorkomen en daadwerkelijke ontwikkeling bespoedigen.

Aandacht voor aanpakken knelpunten en verdere ontwikkeling voorzieningen

- De gesprekken bij Intermezzo en MC Kwadraat over knelpunten en aandachtspunten, zoals die naar voren kwamen in de eerdere metingen van de monitor, maken duidelijk dat er sprake is van lerend vermogen. Knelpunten/aandachtspunten zijn de afgelopen jaren intern besproken, worden aan de orde gesteld in teamvergaderingen en hebben op verschillende vlakken geleid tot aanpassingen, veranderingen en verbeteringen.
- Zichtbaar is de expliciete aandacht voor verdere ontwikkeling van de voorzieningen en de ambities maken duidelijk dat er blijvend plannen zijn om het aanbod voor de doelgroep (waar nodig) te verbeteren en optimaliseren.

Bijlage – Overzicht geïnterviewde personen

Organisatie	Functie
Stedelijk Gymnasium Nijmegen	Conrector
Intermezzo	Coördinator
MC Kwadraat	Coach
MC Kwadraat	Coach
MC Kwadraat	Coach
MC Kwadraat	Coach
MC Kwadraat	Coach
Samenwerkingsverband VO-VSO Nijmegen e.o.	Consulent Ondersteuningsplatform
Samenwerkingsverband VO-VSO Nijmegen e.o.	Begeleider Passend Onderwijs

